

SONDA DO DĚJIN OBCE JIŘÍKOVICE A JEJÍCH OBYVATEL V 19. STOLETÍ NA PŘÍKLADU RODINY DVOŘÁČKOVÝCH¹

Hana Sedláčková

Jiříkovická hospoda u Dvořáčků představovala na počátku 20. století nejen místo vhodné pro setkávání, ale i centrum kulturního života v obci. V Jiříkovicích se v průběhu 19. století nacházelo více domů, jejichž majitelé měli výčepní povolení, platili výdělkovou daň nebo měli povolení k obchodu s alkoholem, a ve svých prostorech si zřídili hospodu. Přestože Jiříkovice ležely na důležité přístupové cestě k hlavní silnici spojující Brno a Vyškov, místní hospodská zařízení zřejmě neplnila funkci zájezdního hostince. Ten se nacházel v nedaleké Rohlence. V Jiříkovicích měla tradici panská hospoda při poplužním dvoře v čísle 1, která bývala šlechtickými majiteli² propachtována. Hospodský Jaroslav Dvořáček pravděpodobně zde v propachtovaných hostinských a společenských místnostech dával prostor kulturnímu využití místních: divadelním představením, akcím místního čtenářsko-pěveckého spolku, schůzím zájmových sdružení nebo také dobročinným účelům (například za výtěžky ze vstupného na divadelní představení byl pořízen vánoční stromeček pro děti do školy), na které se zachovaly pozvánky. Společenské události se u Dvořáčků pořádaly už za Jaroslavových rodičů, jeho matka Anna, rozená Dvořáková, podporovala místní ochotníky a taneční zábavy.³ Jakou měla hostinská živnost v rodině Dvořákových tradici a jakým způsobem se její provozovatelé zapojovali do veřejného života v Jiříkovicích? Jak náročné bylo zajistit rodinu provozováním hostinské činnosti a bylo nutné zabezpečit další příjmy do domácnosti? Jaké byly osudy členů rodiny Dvořákových a Dvořákových v 19. století?

Pozůstalost Dvořákových uložená v depozitáři muzea ve Šlapanicích byla v uplynulém roce revidována a hlouběji prozkoumána. Údaje z muzejního pozůstalostního fondu posloužily jako základ pro předkládaný text a byly doplněny o údaje

1 Citace v textu nebyly gramaticky upraveny.

2 Díl vesnice (s poplužním dvorem) Jiříkovice ležel na ditrichštejnském sokolnickém panství. V roce 1847 zemřela dědička majetku hraběnka Antonie Dietrichštejn-Proskau a panství připadlo jejímu manželovi hraběti Vladimírovi Mitrovskému. Mitrovští drželi panství až do roku 1945. Viz BĚLÍK, Petr. *Rodová tradice a moravský šlechtic druhé poloviny 19. století. Příklad Vladimíra hraběte Mitrovského*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. [online]. [cit. 5. 6. 2018]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/a1xp4/>>.

3 Sběrka Muzea ve Šlapanicích, Pozůstalost Dvořáčkoví, inv. č. H 3000/1 až H3000/95.

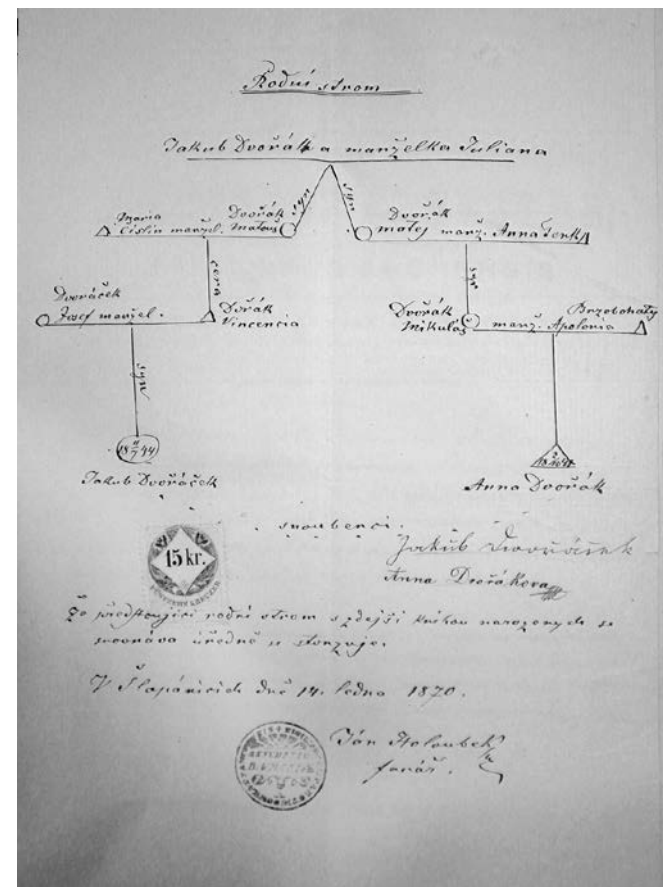
dílčího bádání v Moravském zemském archivu (fondy Velkostatek Sokolnice, Indikační skici a Matriky), ve Státním okresním archivu v Rajhradě (fondy Archiv obce Jiříkovice a Sbírka matričních dokladů) a v kronice obce Jiříkovice. Předmětem zájmu bude rodinná historie Dvořáčkových, a především předků hospodského Jaroslava, jeho rodičů Jakuba a Anny a prarodičů. Příbuzenské vztahy rodiny Dvořáčkových a dvou větví Dvořáčkových z Jiříkovic představují pro badatele zásadní téma, které je nezbytné pochopit pro další práci s dochovaným listinným materiálem. Výsledek studia vesměs majetkoprávních listin z 19. století je nastíněn v několika následujících odstavcích jako sonda do dějin malé jihomoravské obce a jejích obyvatel, která umožní alespoň částečně zodpovědět předestřené badatelské otázky.

Pozvání ku deklamatorní besedě.
(Muzeum ve Šlapanicích)

Jaroslav Jindřich představuje posledního z linie Dvořáčkových, kdo se v dochovaných listinách objevuje jako majitel hospody. Narodil se 14. prosince 1870 v Jiříkovicih pár měsíců po svatbě rodičů Jakuba Dvořáčka a Anny Dvořákové. Jakub a Anna se vzali s církevní dispensí v únoru toho roku. Jejich sňatku předcházela souhlas brněnského biskupa, jelikož byli „v třetím stupni krevního přátelství spřízněni“.⁴ Se sestavováním žádosti pro biskupa a rodokmenu na základě matričních záznamů jim pomáhal šlapanický farář Jan Holoubek. Jakub a Anna měli společného pradědečka a prababičku Jakuba a Julianu Dvořákovy.⁵

4 SOKA Brno-venkov, Sbírka matričních dokladů F39, Jakub Dvořáček cum Anna Dvořák 7. 2. 1870, Nr.7.
5 Ibid.

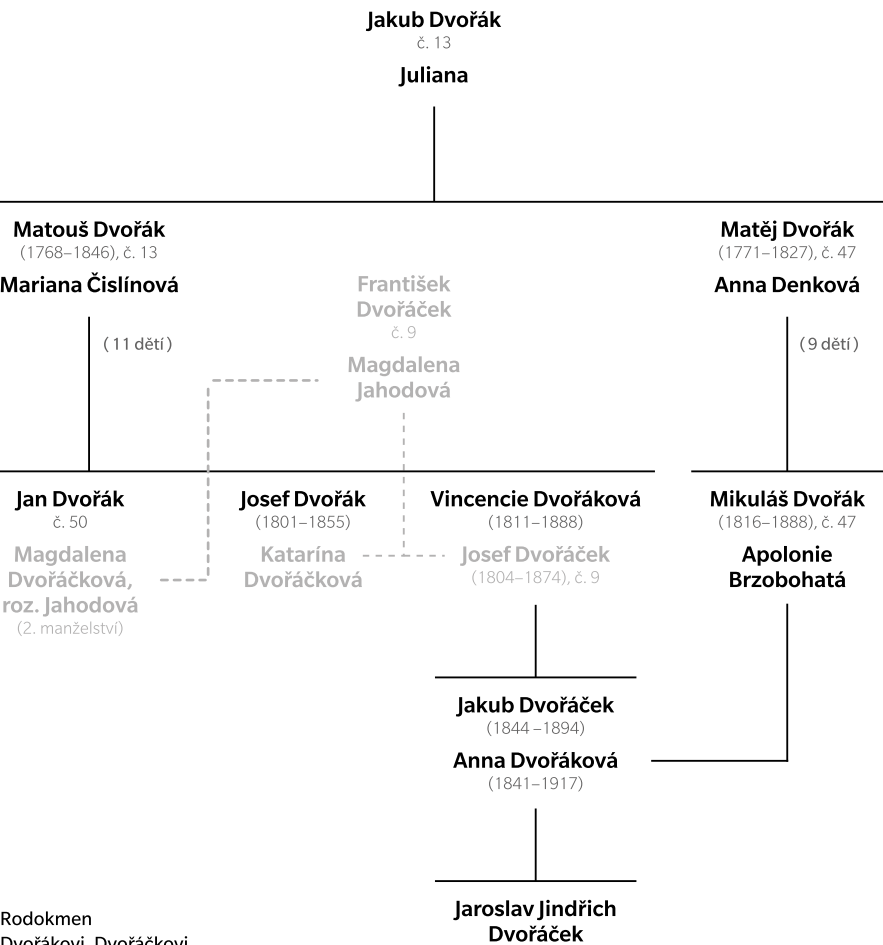

Genealogický vývod
Dvořáčkových.
(Státní okresní archiv
Brno-venkov)

Jakub a Juliana Dvořákovy se ve druhé polovině 18. století usadili v Jiříkovicih v domku s číslem 13, který dodnes stojí nalevo při hlavní cestě (dnes ulice Na Návsí) nedaleko kapličky. Jakub byl hospodář, čtvrtláník, měl chalupu, zahradu a pole. Jakubovi a Julianě se narodily čtyři děti, dva synové a dvě dcery, které ale zemřely krátce po narození. První syn a nejstarší dítě Jakuba a Juliany přišel na svět v září 1768 a pokřtili ho jménem Matouš.⁶ Jeho mladší sourozenec se narodil o tři roky později, v únoru roku 1771, a dostal jméno Matěj.⁷ Oba bratři se dožili dospělosti, oženili se a založili velké rodiny. Matouš byl dědečkem Jakuba Dvořáčka a Matěj byl dědečkem Anny Dvořákové (rodičů hospodského Jaroslava).

6 MZA, Matrika narození, oddání, zemřelí (dále jen NOZ) farní úřad římskokatolické církve Šlapanice (1689–1768), sign. 1844, fol. 1412.
7 MZA, Matrika narození (dále jen N) farní úřad římskokatolické církve Šlapanice (1769–1812), sign. 1845, fol. 22a.

Starší z bratrů, Matouš Dvořák, se v roce 1788 oženil s Marianou Čislínovou z Velatic.⁸ Matouš si přivedl novomanželku do chalupy v Jiřkovících, kde převzal otčovo hospodářství. Na statku se jim narodilo jedenáct dětí, sedm synů a čtyři dcery. Vincencie, která přišla na svět v roce 1811, se ve svých dvaceti letech provdala za

Rodokmen
Dvořákovi, Dvořáčkoví,
Jiřkovice, 19. století.
(Na základě matričních záznamů
zpracovala Hana Sedláčková.)

8 MZA, Matrika oddaných (dále jen O) farní úřad římskokatolické církve Tvarožná (1784–1811), sign. 1990, část Velatic, fol. 3.

Josefa Dvořáčka, syna Františka Dvořáčka z čísla 9.⁹ Domek s číslem 9 dodnes stojí vlevo u kapličky na hlavní cestě. Vincencie a Josef Dvořáčkoví spolu měli šest dětí. V červenci 1844 se jim jako čtvrtý v pořadí narodil syn Jakub.¹⁰

Mladší ze synů Jakuba a Juliany, Matěj, se v roce 1804 oženil s Annou Denko - vou (Tenkovou) z Blažovic.¹¹ Protože otcovský statek zdědil starší Matouš, usadil se Matěj s Annou v Jiřkovících v číslu 47, v domku, který dodnes stojí při kapličce vpravo na hlavní cestě. Narodilo se jim zde devět dětí, v listopadu 1816 syn Mikuláš.¹² Mikuláš se vyučil krejčím a oženil se v roce 1839 s Apolonií, dcerou blažovic - kého půllánika Antonína Brzobohatého.¹³ Jako věno dostala Apolonie 80 zlatých konvenční měny a krávu. Mikuláš přispěl do společného manželského majetku vkladem nemovitosti, domu číslo 53, který dodnes stojí při hlavní cestě naproti někdejšímu panskému dvoru.¹⁴ Dům zakoupila Mikulášova matka Anna už jako vdova v roce 1830 od jistého Matouše Macháčka za 200 zlatých konvenční měny.¹⁵ Nemovitost pak synovi postoupila k užívání. Časem se hospodářství ještě rozšířilo o pole, které Mikuláš přikoupil ve veřejné dražbě,¹⁶ a o pastviny.

Mikuláš Dvořák si od roku 1853 propachtovával panskou hospodu v Jiřko - vicích v číslu 1 s přilehlými polnostmi od správy sokolnického panství. Původně si propachtovával hospodu na šest let, později ještě na další tři roky.¹⁷ Pravděpodobně k pachtovní smlouvě musel doložit své vysvědčení vystavené představeným obce. Starosta Jan Daněk dokládal a vlastnoručně podepsal, že byl Mikuláš dobře vycho - vaný, vedený k náboženství a nyní, když je dospělý muž a otec šesti dětí, hájí své řemeslo, v manželství se chová „chvalitebně“ a mezi spoluobčany není v žádném podezření ani nesvornosti.¹⁸ Není známo, jestli měl Mikuláš dostatečné vzdělání k vedení hospody. Musel ale zcela jistě číst, psát, počítat a zřejmě dobře spravovat svůj podnik. Svými zkušenostmi přispěla určitě i jeho žena Apolonie, jejíž dědeček měl v Jiřkovících také hospodu.

9 MZA, Matrika O farní úřad římskokatolické církve Šlapanice (1769–1834), sign. 1854, fol. 144. Ve stejný den jako Vincencie se oženil i její bratr Josef (* 1801) s Katarínou Dvořáčkovou, dcerou Františka Dvořáčka z čísla 9 a sestrou Josefa, nastávajícího manžela Vincencie. František Dvořáček zemřel dávno před svatbou svých dětí, už v roce 1812. Jeho tehdy třicetiletá vdova Magdalena, rozená Jahodová, se ještě toho roku podruhé provdala. Vzala si staršího bratra Vincencie a Josefa, Johana Dvořáka narozeného v roce 1792. Viz Ibid., fol. 134.

10 MZA, Matrika N farní úřad římskokatolické církve Šlapanice (1813–1844), sign. 1846, s. 405.

11 MZA, Matrika O farní úřad římskokatolické církve Šlapanice (1769–1834), sign. 1854, fol. 132.

12 MZA, Matrika N farní úřad římskokatolické církve Šlapanice (1813–1844), sign. 1846, s. 311.

13 MZA, Matrika O farní úřad římskokatolické církve Tvarožná (1835–1867), sign. 1992, část Blažovice, fol. 14. V zápise stojí, že Apolonin dědeček Václav Vokál měl v Jiřkovících hospodu.

14 Pozůstalost Dvořáčkoví, pozn. 3, inv. č. H 1198.

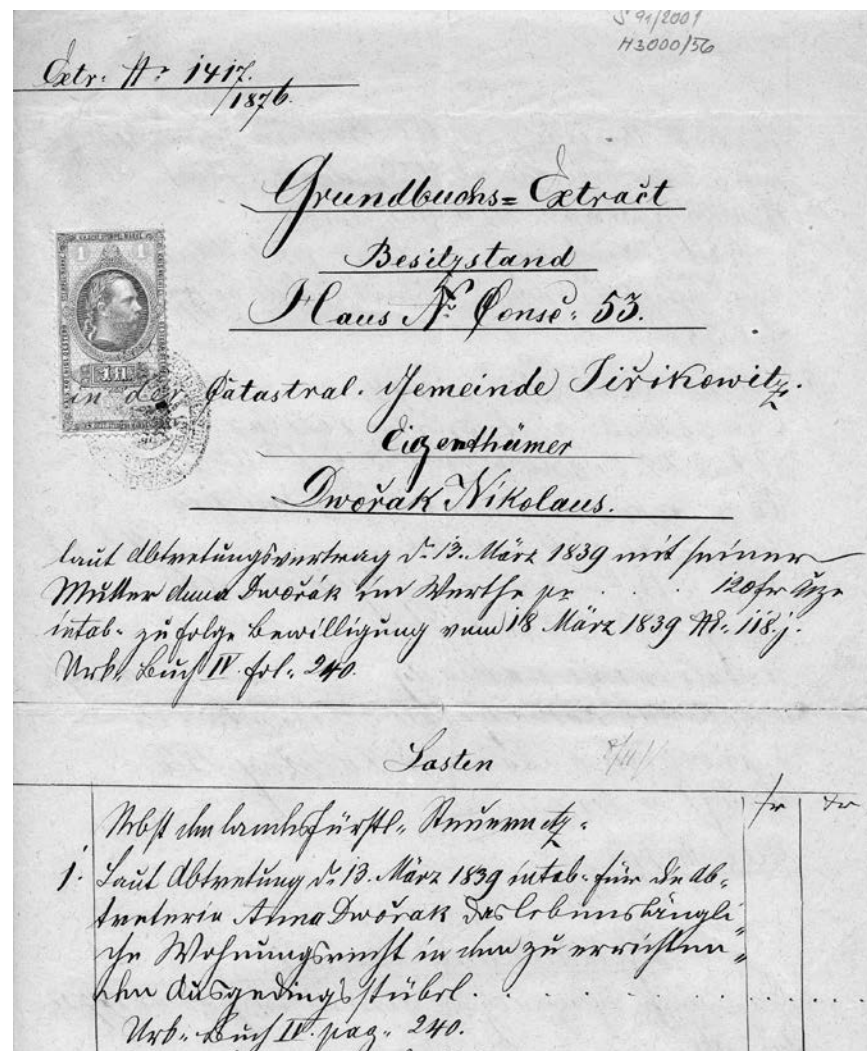
15 Ibid., inv. č. H 1197.

16 Ibid., inv. č. H3000/76.

17 MZA, Velkostatek Sokolnice F89, inv. č. 1553, fol. 227 ad. Po Mikulášovi správa sokolnických statků hospodu ještě několikrát propachtovávala různým zájemcům, než uzavřela smlouvu s Mikulášovým zetěm Jakubem Dvořáčkem.

18 Pozůstalost Dvořáčkoví, pozn. 3, inv. č. H1196.

Stejně jako Mikuláš se pokoušel podnikat i jeho bratr Josef Dvořák, který provozoval hospodu v čísle 57. Dům a hospoda s číslem 57 kdysi stávala na samém okraji vesnice, naproti panskému dvoru a při cestě směrem na Ponětovice. Josef Dvořák se ale opakovaně dostal potíží, protože čepoval pivo do neoznačených sklenic. Četnictvo předalo v roce 1855 podkrajскому (okresnímu) úřadu v Brně

Ukázka z gruntovní knihy. (Muzeum ve Šlapanicích)

oznámení, že „hospodski Josef Dvorzak necimentirowanich nadob upotrebuje“.¹⁹ Podkrajský úřad následně vyzval představenstvo obce Jiříkovic, ať „takowéto nezákonné jednání přísně pokára“ a nádobí „patříčně oštempluje“.²⁰ O dva roky později četnictvo při prohlídce hospody našlo tři neoznačené sklenice a zabavilo je. C. k. okresní soud sklenice později prohlásil za propadlé a Josefu Dvořákovi uložil pokutu 2 zlaté a 5 krejcarů za to, že je ve svém šenku měl. Představenstvu soud uložil sklenice převzít a veřejně prodat (vyjma hospodských a výčepních) a utržené peníze „ku prospěchu chudobných odvésti“.²¹

Mikuláš svou hospodu provozoval zřejmě úspěšněji, a protože byl podnikavý člověk, své živnosti rozšiřoval. Z výkazu řemeslné daně k roku 1855 vyplývá, že platil daň z krejčovské, hospodské, pekařské a handlířské činnosti. O rok později si zřídil ještě kramářství a získal povolení k obchodování s cukrem, kávou, kořením a prodával i „zboží loketný“.²² Později se Mikuláš stal akcionářem rolnického cukrovaru ve Šlapanicích a od roku 1872, pravděpodobně po dobu šesti sezón, dodával akcionářský podíl řepy do cukrovaru.²³ Dostal se i do jiříkovické obecní samosprávy, kde několik let působil jako člen výboru. Přestože měl Mikuláš své hospodářství, krámek a krejčovskou živnost a mohl tak dobře uživit svou rodinu, každá nešťastná událost nebo přírodní pohroma ho hluboce zasáhla. V roce 1874 odeslal žádost o podporu hraběti Mitrovskému: „Dne 19ho května t.r. dopustil na mě Buh neštěstí, že mě kráva při otelení při všeliké pomocy y stéletem zhynula, kterou sem samotnou k mojí výživě a k obhnojení mého pole 4 míry mající chováł.“²⁴ Svou žádost ale zaslal přímo hraběti, za což později hledal slova omluvy direktoriu a vysvětloval svoji opovázlivost, „neboť se vpravdě vyznati musým, že kdiž mě kráva při otelení y stéletem zhýnula kterou sem samotnou k mé vyživě a k obhnojení pole chováł, byl [jsem] málomislný.“²⁵

Také krejčovskému řemeslu se Mikuláš aktivně věnoval a bral k sobě učně. Od března 1871 po následující tři roky učil řemeslu mladého Jakuba Cenka. Za to Cenkův poručník Jakub Rybníkář přislíbil každoročně „3. tří míry žita, neb rži, a jednu míru pšenice pořádně k rukoum Mistrovým odevzdati, a nezletilého Jakuba Cenka, jak toho potřeba žádati bude, slušně a pořádně co poručník šatiti bude.“²⁶

19 Ibid., inv. č. H3000/92.

20 Ibid.

21 Ibid., inv. č. H3000/93.

22 Ibid., inv. č. H3000/79.

23 Ibid., inv. č. H3000/66.

24 Ibid., inv. č. H3000/50.

25 Ibid., inv. č. H3000/49.

26 Ibid., inv. č. H1258.

Dochovaly se (pravděpodobně dvě) básně z pera Mikuláše Dvořáka. Jednu vlastnoručně sepsanou a podepsanou věnoval svému příteli Janu Křivému z Lulče:

„Patnáctého srpna,
povstaň každý ze sna,
chvátej na Welehrad,
bis mohl poctu vzdát,
Ciryly a Methodu,
vzdáti dík a poklonu,
naším dobrodincům,
v nebi oslavencům.
Kdo pak oni bili,
že sme jim povini,
úctu a čest vzdáti,
vždy děkovati.
Bili poslani nám Bohem,
Bratři Cyril z Methodějem,
donesly nám víru svatou,
katolickou neomilnou,
bichom Krysta v ní poznaly,
a nevěře vyhost dali,
a tak se staly šťastnými,
na věčnosti blaženými.“²⁷

Krejčímu, nájemci a provozovateli hospody, obchodníkovi, podnikateli, členovi výboru a poetovi Mikuláši Dvořákovi a jeho ženě Apolonii se v roce 1841 narodila dcera, která dostala jméno po babičce, Anna. Anna Dvořáková se ve svých téměř třiceti letech v únoru 1870 provdala za Jakuba Dvořáčka.²⁸

Jakub Dvořáček byl malého vzrůstu, měl modré oči, hnědé vlasy, malý nos a ostré rysy v obličeji.²⁹ Od konce prosince 1858 do října 1865 pracoval ve vlánské továrně Heinricha Kafky v Brně. V březnu 1865 dostal povolávací rozkaz a v hodnosti poddělостřelce se o rok později účastnil válečného tažení proti Itálii, kde byl lehce zraněn. Oficiálně zůstal u dělostřelectva až do roku konce 1877,³⁰ ale do armády se už nevrátil – v říjnu roku 1866 dostal dovolenku platnou do dalšího povolávacího rozkazu, který už nepřišel.³¹ Za své služby získal válečnou medaili.

27 Ibid., inv. č. H 3000/7.

28 MZA, Matrika O farní úřad římskokatolické církve Šlapanice (1862–1888), sign. 1856, s. 407. Srov. SOKA Brno-venkov, Sbírka matričních dokladů F39, Jakub Dvořáček cum Anna Dvořák 7. 2. 1870, Nr. 7.

29 Pozůstalost Dvořáčkovi, pozn. 3, inv. č. H3000/75.

30 Ibid., inv. č. H3000/74.

31 Ibid., inv. č. H1194.

Měsíc po svatbě Jakuba Dvořáčka s Annou Dvořákovou uzavřeli novomanželé kupní smlouvu na hospodu v čísle 57.³² Prodávali ji Václav a Kateřina Dvořákoví (kteří ji převzali po Josefovi) za 1025 zlatých rakouského čísla. Hospoda v čísle 57 přešla do společného majetku Jakuba a Anny Dvořákových jednou splátkou v hotovosti při uzavírání kupní smlouvy. S nemovitostí získali i vybavení: „jednu tak zvanou tabuli z dvouma lavicemi z měkkého dřeva, a jednu tabuli, z jednou lavicí z dubového dřeva, a jeden stůl nálevní spolicky nasklenice, sedm věder víného s železnými obručemi kutého nádobi, pět kusu cínových cementů [tj. nádob na pivo], čtyři kusi trychtíru na nalévání sklenic, jednu provazovou lanu na svalování nádobi do sklepu, a 39 kusu sklenic rozdílného druhu.“³³ Prodávající předali hospodu bez dluhů a od 1. dubna 1870 měli nést veškerá břemena Jakub a Anna Dvořáčkovi.³⁴ S podnikáním se zřejmě dostali do potíží, protože v roce 1880 banka soudně žádala zastavení poloviny domu a pozemků v hodnotě 660 zlatých rakouského čísla.³⁵ Hospodu ale Dvořáčkovi provozovali dál, protože Jakub, resp. Anna nejméně do roku 1896 platili z čísla 57 výdělkovou daň.³⁶ Jakub s Annou v jirřikovické hospodě v čísle 57 podnikali s vínem, pivem a kořalkou.

Jakub své hospodářství rozšiřoval a „dle vysokého řízení ze dne 24. září roku 1877, No. 55, najmul pan Jacob Dworáček z Iřikowitz panský hostinec v Iřikovicích a to na čas od 1. října 1877 až do konce září roku 1883 za jeden roční nájem od 250 zl.“³⁷ Panský hostinec byl součástí poplužního dvora v čísle 1, přímo naproti

Podpisy Jakuba a Anny Dvořákových na kupní smlouvě. (Muzeum ve Šlapanicích)

32 Hospodu v čísle 57 provozoval už Jakubův strýc Josef Dvořák. Ibid., inv. č. H 1222.

33 Ibid., inv. č. H3000/73.

34 Ibid.

35 Ibid., inv. č. H3000/32.

36 Ibid., inv. č. H3000/69. Rokem 1896 končí zápisy v archu výdělkové daně evidované v čísle 57 na Jakuba Dvořáčka od roku 1871.

37 Ibid., inv. č. H3000/45.

stávající hospodě Jakuba a Anny v čísle 57. Roční nájem Jakub Dvořáček splácel zřejmě podle možností v několika splátkách. Po uplynutí nájemní periody Jakub a později Anna žádali o prodloužení nájmu: „Skrze všichni léta bil vynasnážen obzvláště k Hospodě patřični polnosti co nejlepe vzdělavati a obhnojiť s kterižto přičini take hezkou část peněz do toho strčiti musil, ne jen abi snich větší vytesky skořistil, nybrž abi také tito polnosti zase z lepšil,“ psal Jakub v roce 1883 kanceláři hraběte Mitrovského.³⁸ V roce 1890 žádal jeho excelenci o podporu 100 zlatých kvůli škodě způsobené vichřicí, která vzala střechu stodoly, a deštěm, který zatopil obilí.³⁹ Jakub a Anna Dvořáčkoví tedy zřejmě od roku 1877 vedli dva hostinské provozy.

V roce 1894 Jakub Dvořáček náhle zemřel,⁴⁰ tehdy měl v pronájmu hospodu v panském dvoře už 16 a půl roku. Vdova Anna vedení velkostatku prosila, aby jí nájem ponechalo, protože z pěti dětí už byly čtyři velké a mohly pracovat jak v hospodě, tak na hospodářství.⁴¹ Hospoda v čísle 57 zřejmě postupně zanikla a vdova Anna a její děti vložily veškeré úsilí k udržení provozu v čísle 1 v panském dvoře. Pravděpodobně větší prostory v panském dvoře umožnily vytvoření místností k pořádání kulturních akcí, jako byla divadelní představení a akce místních spolků. Dochovaly se pozvánky na deklamatorní a pěveckou besedu, kterou v hostinských prostorách Anny Dvořáčkové pořádali místní ochotníci. Po besedě následovala taneční zábava. Z následujících let, kdy už hospodu vedl syn Jaroslav, se zachovala pozvánka zřejmě z prosince 1901 na divadelní představení Sedlák Křivopřísežník nastudované místními ochotníky a zábavu při hudbě. Čistý výnos byl věnován na dobročinné účely. V prosinci 1907 se konalo divadelní představení *Lumpacivagabundus aneb luhrácký trojlístek*. Divadelní hra byla spojená s mikulášskou besedou čtenářsko-pěveckého spolku Rostislav. Výnos ze vstupného se věnoval školním dětem na vánoční stromeček. V lednu 1909 zorganizoval spolek Rostislav divadelní vystoupení *Maryša* a následovala taneční zábava.⁴²

Panský nájem, hospodu a pole převzal po rodičích Jakubovi a Anně nejstarší syn Jaroslav Dvořáček na přelomu století. V čísle 1 v Jiříkovicích založil rodinu, pokračoval v podnikání svých rodičů a přivedl hospodu do nové republiky. Nájem hostinských prostor v někdejším panském poplužním dvoře platil nejméně do roku 1920. Anna dožila na výminku v čísle 57, a když přenechala veškerý majetek dětem, vystavoval pro Annu Dvořáčkovou, 75 roků starou porodní bábu, jiříkovický starosta vysvědčení chudoby s žádostí o podporu.⁴³ Anna zemřela ještě před koncem války a monarchie v březnu 1917, příčinou smrti byl podle záznamu „*Rak žaludeční*“.⁴⁴

38 Ibid., inv. č. H3000/34. Srov. inv. č. H3000/33.

39 Ibid., inv. č. H3000/63.

40 Ibid., inv. č. H3000/9.

41 Ibid., inv. č. H3000/29. Srov. inv. č. H3000/25, H3000/30, H3000/31.

42 Ibid., inv. č. H3000/1–2, H3000/41–43

43 Ibid., inv. č. H3000/39 a H3000/40.

44 MZA, Matrika zemřelých (Z) farní úřad římskokatolické církve Šlapanice (1897–1917), sign. 1864, fol. 364.

Jaroslav Dvořáček působil, stejně jako jeho otec Jakub a dědeček Mikuláš Dvořák, v centru dění jiříkovické obce. Šlapanský zpravodaj v roce 1940 připomněl jeho sedmdesáté narozeniny a zároveň jeho zásluhy o další rozvoj Jiříkovic: zasloužil se o elektrizaci a zřízení obecního vodovodu, za což získal čestné občanství.⁴⁵

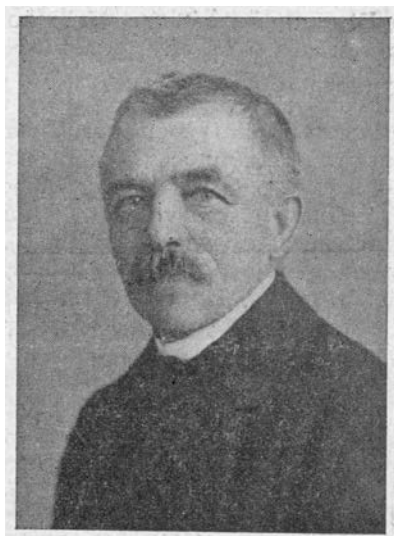
Listinné materiály muzejního fondu Pozůstalost Dvořáčkovi sice dosahují k osobě Jaroslava Dvořáčka, ale jeho působení dokumentují jen minimálně. Nastíněná sonda do dějin jedné rodiny v malé jihomoravské obci otevírá celou řadu dalších dosud nezodpovězených otázek, navíc veřejná činnost potomků Jakuba a Anny Dvořáčkových ve 20. století (výše zmíněné aktivity Jaroslava nebo život jeho syna, napoleonisty, Antonína) nabízí další prostor k bádání. Zpracování osudů Dvořákových a Dvořáčkových ve století minulém ale vyžaduje jiný metodologický přístup, než jaký byl uplatněn při studiu 19. století. Velkou perspektivu má při zkoumání 20. století především paměť současníků a příbuzných⁴⁶ a do jisté míry i dochované archivní prameny. Dějiny 20. století už ale nejsou předmětem předkládaného článku.

Na příslušnících rodiny Dvořákových a Dvořáčkových se ukázala nejen jejich činnost, ale také schopnosti prosadit se s podnikáním ve venkovské obci v druhé polovině 19. století. Nezbytnými předpoklady byly znalosti psaní, čtení

hostinský ani jeho žena. Kromě toho museli majitelé hospody, která představovala společenské centrum, ve svém zájmu adekvátně reagovat na vývoj myšlení a přesvědčení svých sousedů. Hospodští místní poskytovali prostor pro setkávání, zábavu, ale také formování myšlenek a názorů. Dvořákově a Dvořáčkově v Jiříkovici podporovali ochotnický a pěvecko-čtenářský spolek a z výnosů z divadelních představení přispívali na dobročinnost. V místních tak pěstovali zájem o kulturu a pomoc potřebným.

Ukázalo se, že provoz hospody byl finančně náročný a například Mikuláš Dvořák kromě výčepu udržoval krejčovské řemeslo, hospodařil a provozoval obchod. Podobně hospodařil i jeho vnuk Jakub Dvořáček. Silné rodinné zázemí nejenže Dvořákovým a Dvořáčkovým poskytovalo v případě nouze finanční pomoc, ale i předávání zkušeností a pracovní síly k provozům hostinských zařízení. Z Anniných dopisů vyplývá, že děti pomáhaly nejen s hospodářstvím, ale také s péčí o „rodinný podnik“. Dochované materiály vesměs majetkoprávního charakteru dnes jen těžko umožňují soudit, co Dvořákově a Dvořáčkově motivovalo k zařízení hospody. Pokud se nezachovaly ego-dokumenty, lze jen dohadovat, do jaké míry byli členové obou rodin společenštlí a přáli si organizovat společenský život v obci, stát v jeho středu a tím způsobem se uplatnit v komunitě, a do jaké míry šli za vlastním výdělkem. Tak jako tak se mnozí z nich v 19. století různými, ale modernizačními a záslužnými způsoby, zapsali do místní paměti.

Za laskavou pomoc, radu a podněty k bádání bych chtěla poděkovat panu Karlovi Valnému, jiříkovickému kronikáři, a panu Josefovi Kopeckému, vedoucímu odd. komunikace s veřejností Městského úřadu Šlapanice.

Razítko Jaroslava Dvořáčka.
(soukromá sbírka Josefa Kopeckého)

Fotografie Jaroslava Dvořáčka.
(reprodukováno z: Šlapanský zpravodaj, 1940)

a počtů, dále dnešními slovy manažerské schopnosti, které nemohl postrádat

⁴⁵ Šlapanský zpravodaj, 13. 12. 1940, s. 1.

⁴⁶ Rodiny potomků Dvořákových a Dvořáčkových dodnes žijí v Jiříkovicích a okolí.

PRAMENY A LITERATURA

Moravský zemský archiv v Brně (MZA):
fond Velkostatek Sokolnice (F89)
fond Indikační skici (D9)
fond Matriky (digitálně na actapublica.eu)

Státní okresní archiv Brno-venkov (SOkA):
fond Archiv obce Jiříkovice
fond Sbirka matričních dokladů

Muzeum Brněnska – Muzeum ve Šlapanicích, Sbirka Muzea ve Šlapanicích:
podsbirka Historická, Pozůstalost Dvořáčkovi
Šlapanský zpravodaj, 13. 12. 1940.

BROULÍK, Petr. *Stoleté hospody 2: Hostinec U Kamenného stolu: seriál MF DNES*.
Hradec Králové: P. Broulík, 2011. ISBN 978-80-254-8413-5.

DOUCHA, František a PAULAS, Jan, ed. *Hospoda: ze vzpomínek hospodského a hospodáře Františka Douchy*. Praha: Katolický týdeník, 2012. ISBN 978-80-86615-27-1.

FASORA, Lukáš, HANUŠ, Jiří a MALÍŘ, Jiří. *Člověk na Moravě 19. století*. 2., opr. a dopl. vyd.
Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-147-5.

STERZINGER, Josef V. a KABEŠ, Kamil. *Encyklopedický německo-český slovník*.
V Praze: J. Otto, 1916–1935. 4 sv. Ottovy velké slovníky.

INTERNETOVÉ ZDROJE

BĚLÍK, Petr. *Rodová tradice a moravský šlechtic druhé poloviny 19. století. Příklad Vladimíra hraběte Mitrovského*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. [online].
[cit. 5. 6. 2018]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/a1xp4/Diplomka_Mitrovsky.pdf